

II. DÜNYA SAVAŞI SONRASI ULUSLARARASI DENGELER VE TÜRK BASINININ YAKLAŞIMI

Yrd. Doç. Dr. Nilgün GÜRKAN (*)

A. BASININ MÜTTEFİKLERE KARŞI TUTUMU

II. Dünya Savaşı'ndan sonra, yeni oluşan uluslararası düzen, savaş kazanan müttefik ülkelerin egemenliğindedir. Bu düzenin ekonomik ve siyasal çerçevesi de savaşın galibi ülkeler tarafından belirlenecektir.

Savaş sırasında taraflar arasında dengeli bir politika izlemeye çalışan Türkiye'nin savaşın sonuna doğru kazanan taraflardan yana politikasını netleştirdiği görülmektedir. Nitekim, CHP iktidarının yayın organı Ulus gazetesinde 1945 yılının ilk gününde, Hitler'in yıldızının 1944 yılında söndüğü yorumu yapılmaktadır. Ulus gazetesinin o günlerdeki başyazarı Falih Rıfkı Atay, Türkiye'nin savaş sırasında izlediği politikayı şöyle değerlendirmektedir:

"Müttefiklerle daima amaç birliği güden Türkiye 1944'de Almanya ile münasebetlerini kesti..... Türkiye 1944'deki hareketi ile Almanların Balkanlardan çekilmesine sebep olan olaylara yol

(*) Gazi Üniversitesi, İletişim Fakültesi

açmıştır. Hiç bir devletle toprak kavgası olmayan ve saldırıda hiç menfaat aramayan Türkiye, Müttefiklerle amaç birliğinin bu harp içinde ve sonrasında kendisine yüklediği vazifeleri yapmaya devam edecektir..." (1).

Atay'ın sözünü ettiği "Müttefiklerle amaç birliği" ilk etkisini 3 Ocak 1945 tarihinde göstermiş ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Japonya ile ilişkilerin kesilmesi kararı alınmış, 23 Şubat 1945 tarihinde ise Japonya ve Almanya'ya savaş ilan edilmiştir (2). Bu kararın alınması dolayısıyla Türkiye, savaş sonrası "Dünya Düzeni"nin belirleneceği, 25 Nisan 1945 tarihinde başlayacak olan San Francisco Konferansına katılabilecektir.

24 Şubat 1945 tarihli Vakit gazetesinde Asım Us, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde alınan bu tarihi karar için "Cumhuriyet Hükümetinin 1939 yılında imzaladığı Türk-İngiliz ittifakıyla harp ve sulh siyasetini" daha o günlerde belirlediğini yazmakta, Akşam gazetesinde Necmeddin Sadak, Türkiye'nin altı yıldır süren gerçek ve yeni durumuna yeni bir şekil verdiğini belirtmektedir. 26 Şubat günü Hüseyin Cahit Yalçın, Tanin'de Türkiye'nin politikası hakkında şu yorumu yapmaktadır:

"Biz demokrasi devletlerinin yanında yer almakla hiç bir maddi ve şahsi menfaat peşinde koşmuş değiliz. Türkiye, Başkan Roosevelt'in ve Başvekil Churchill'in mudafaa ettikleri prensiplerin fiile konulduğunu görmekten başka hiç bir şey istemiyor. Biz Atlantik Misakı'nın bir kılavuz olmakla kalmayarak bir kanun kuvvetini kesbetmesi uğrunda demokrat milletlerin girişecekleri mücadelede daima beraber yürüyeceğiz ve bu uğurda her fedakarlığa katılabileceğiz....."

Türkiye'nin savaşa girmeden, Müttefikler arasında yer alarak San Francisco Konferansı'na katılma hakkını elde etmesi ve "mükafata konacağı" düşüncesi dış basında yer almıştır. Bu tip yazılara cevap vermek ise, Türk gazetelerine düşmüş ve Türk dış politikasını savunan bazı makaleler yazılmıştır. Ulus gazetesinde Falih Rifki Atay "en yanlış ve kötü niyetli tenkitçiler bile... Almanya'yı boğazlar ötesinde tutabilen Türk politikasının Müttefiklere yardımının hayati olduğunu saklamamaktadırlar" şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir (3). Türkiye'nin Müttefikler arasında yer alma çabası Son Telgraf gazetesi başyazarı Etem İzzet Benice tarafından tarihsel bir temele dayandırılarak açıklanmaktadır:

"Türkiye, İngiltere'nin müttefikidir... 1939 ve 1940'ların her türlü askeri ve siyasi kritik anlarında dostluk ve ittifakının önemini, salabetini sarsılmaz ve inhiraf kabul etmez metinliğini her

bakımdan isbat etmiş bulunan bir müttefikidir. Rusya'nın ilk dostudur. Türkiye - Sovyet Rusya'nın dostluğu Atatürk, Lenin tarafından kurulmuş ve tarihte eşi görülmemiş dürüstlikle ve metinlikle iki millet ve devleti birbirine bağlayan bu dostluk ondan öteye komşu ve dost uluslara örnek olmuştur. 1920'den bu yana bu dostluk en küçük bir engele rastlamadan daima kuvvetlenmiş zayıflamamıştır. Türkiye, Amerika'nın da dostudur. Bu dostluk ittifak derecesinde ve ondan ayırdımsız bir dostluktur" (4).

Türkiye'nin tercihi Atatürk'e dayandırılarak da açıklanmış ve Atatürk'ün Hitler ve Mussolino'nun akibetini daha önceden gördüğü belirtilmiştir (5). Bu arada Türkiye'nin müttefiklerinden yana izlediği politikayı izlemeyen bazı ülkelere de tavsiyelerde bulunulan makalelere rastlanmaktadır. Bu yazılardan biri İspanya hakkındadır. İspanya'ya bir an önce İngiltere ve Amerika'ya yaklaşması önerilmekte, yoksa geç kalabileceği hatırlatılmaktadır.

"Bütün dünya, demokrasilerin zaferi ile halk hakimiyetine doğru kaymakta iken Madrid bu yükselen denizin ortasında sert bir askeri kaya gibi kalmaya devam edebilir mi?İç efkâr İspanya'nın içine daldığı yalnızlık gayyasından kurtulmasını anlaşılan ısrarla istemektedir. İngiltere ve Amerika'ya temayül ederek eski yolu bırakmak vakti çoktan gelmiştir. Eğer geçmediyse. Çünkü biraz daha vakit geçecek olursa Hitlerizm ve Japon satveti de kalmayacağına göre tren, otobüs her şey kaçırılmış olabilir....." (6).

Yeni Sabah gazetesinde çıkan İspanya hakkındaki bu yorum, Türkiye'nin izlemesi gereken yolun hangisi olduğu konusunda da açıklayıcıdır. Basın organları, savaş sonrası oluşan yeni düzende o güne kadar sürdürülen Batı yanlısı politikanın da bir gereği olarak gelecekte alınması gereken siyasal tavır konusunda fikir birliği içindedirler. Savaşı kazanan müttefiklerden yana ve bu ülkelerin siyasal rejimi demokrasi taraftarı olarak Türkiye çizgisini devam ettirecektir.

B. TÜRK BASININ SSCB'NİN TALEPLERİNE KARŞI TAVRI :

II. Dünya Savaşı'ndan kısa bir süre sonra müttefikler arasında soğuk savaşın tohumlarının atıldığı görülecektir. Ancak, daha soğuk savaşa ilişkin gelişmeler görülmeden Türkiye ile Sovyetler Birliği (SSCB) arasında bir gerginlik oluşmaya başlamıştır. Bu gerginliğin nedeni ise, 19 Mart 1945 tarihinde Sovyetler Birliği'nin Türkiye ile arasında 17 Aralık 1925 tarihinde akdedilen ve 7 Kasım 1945 tari-

hinde bitecek olan antlaşmayı savaş sırasında ortaya çıkan yeni koşullara uymadığı gerekçesiyle iptali isteminden kaynaklanmıştır. Türk Hükümeti ise, 7 Nisan 1945 tarihinde SSCB'den ne gibi değişiklikler istediğini sormuştur. Bu gelişmeler sırasında Türk basınının başlangıçta tavrının oldukça yumuşak ve dostça olduğu görülmektedir. 8 Nisan 1945 tarihinin gazeteleri iki ülkenin tarihi dostluğunu vurgulayan yazılarla doludur. Yeni Sabah gazetesinde "Rusya ile Türkiye başbaşa konuştukları vakit daima anlaşabilmişlerdir" denmekte, Hüseyin Cahit Yalçın Tanin gazetesinde Rusya'ya karşı siyasetimizin "Milli şeref ve haklarımızdan zerre kadar fedakarlık etmemek şartıyla hudutsuz bir dostluk" olduğunu belirtmektedir (7). Cumhuriyet gazetesinde Nadir Nadi, "Türk-Sovyet Dostluğunun Yarını" başlıklı yazısında "her değişiklikte karartıcı bir bulut kokusu sezen tefsircilerden" söz etmektedir. Nadi'ye göre, Türk-Sovyet dostluğunda şüpheyle bakılacak bir durum yoktur (8).

O günlerde Sovyet basın ve radyosunda Türkiye aleyhine yoğun bir yayın kampanyasının devam ettiği yine Türk basınından anlaşılmaktadır. Türk gazeteleri ise, bu durumu sadece haber olarak belirtmek için bir yol izlemektedirler (9). Dönemin gazetecilerinden Metin Toker, Türk basınındaki bu tavrı, o günlerde hükümetin kendilerine verdiği talimatlardan kaynaklandığı şeklinde açıklamaktadır. Türk Hükümeti, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nin yaklaşımını anlamak için temkinli bir tutum içerisindeydi. Basındaki yazıların ılımlı ya da sert oluşu iktidarın onayı dahilindedir (10).

7 Haziran 1945 tarihinde, Sovyet Dışişleri Bakanı Molotov ile Türkiye'nin Moskova Büyükelçisi Selim Sarper arasında yapılan görüşme sonucu, Sovyet talepleri kesinleşince, Türk basınında da daha sert yazıların yer almaya başladığı görülmektedir. SSCB Hükümeti, Türk-Sovyet sınırında Sovyetler Birliği lehine bazı düzenlemelerin yapılması, bu ülkeye boşazlarda üs verilmesi gerekçesiyle Montreux Sözleşmesinin değiştirilmesi gibi taleplerle gelince, basında SSCB'ni emperyalist amaçlarla suçlayan yorumlar yapılmıştır. Vatan gazetesinde Ahmet Emin Yalman beş gün süren makaleler yayınladığında, Türk-Rus ilişkilerinin soğukkanlı olarak gözden geçirilmesi gerektiğini belirtmekte ve "şimdiye kadar Sovyet emellerini iyiye yormakla acaba memleketime karşı bir suç mu işledim?" diye sormaktadır. Yalman, "Rusların askeri zaferin verdiği gururla davrandıklarını, bu buhranlı dakikalarda iki komşu ülke arasındaki bekçiliğin bize düşüğünü, böyle bir durumda gerekirse bugün ülke içinde gündemde

olan iç politika konularının bir kenara bırakılabileceğini" ifade etmektedir (11). SSCB'ne karşı adeta bayrak açan gazete ise Tanin olmuştur. Yalman'ın deyişiyle Hüseyin Cahit Yalçın "şahsi bir harp açarak tecavüz silahına karşı kalkan vazifesi" görmektedir. Hüseyin Cahit Yalçın, alaycı bir üslup kullanmakta ve Rusların emperyalist emellerle bazı ülkeleri "kapitalistlerin ve mültecilerin zulmünden kurtarıp Bolşevik cenneti içinde yaşatmak, yani Moskova'nın tabirince, demokratlaştırarak insaniyete hizmet etmek" niyetinde olduklarından söz etmektedir (12). Yalçın'ın Batılı ülkelere çağrısı ise şöyledir:

"Her şey iyi, fakat bu Demokrat Bolşeviklerin yüksek niyetlerine karşı mürteciler dünyasının acaba bir diyecekleri olmayacak mıdır? Çünkü Azerbaycan yolu da Moskofları İngilizlerin can damarı olan petrol kuyularına götürür. Epeyce bir zamandan beri Moskova'nın körüklenmekte olduğu Kürt Harekatı belki de öncü kuvvetler vazifesini görecek kadar kızışmıştır Önümüzde çetin bir çekişme devresi açılmıştır. Bu devrede bütün medeni ve sulhsever milletler için fena manasıyla Asyayı ihtiraslara ve taşkınlıklara sed çekmek üzere birleşmekten başka çıkar yol yoktur"

Türkiye ile SSCB arasında bu gelişmeler olurken, 1945 yılının Temmuz ayında yapılan Postdam Konferansı'nda ABD, İngiltere ve SSCB liderlerinin arasında da bazı çelişkiler çıkmaya başladığı görülmektedir. Basında ise, savaş sonrasında uluslararası çıkar dengelerinin oluşma sürecinde, üç büyük devlet liderlerinin yaptıkları konferansların ardından Boğazlar sorunu her defasında yeniden gündeme getirilmiştir.

1945 yılının Kasım ayında ABD ve İngiltere, Ankara'daki Büyükelçileri kanalıyla Boğazlar konusunda kendi görüşlerini iletmışlerdir. Her iki ülke de Montreux Antlaşmasının yeniden gözden geçirilmesini ve Boğazlar sorununun bir uluslararası konferansta görüşülmesini istemektedirler. Türk basınında bu notalar "siyasi birer zafer" olarak yorumlanmıştır. Her iki ülkenin de desteğinin net olarak ortaya çıkmasıyla "nihayet" sözcüğünü içeren makaleler görülmektedir (13).

Türk basını Sovyetler Birliği'ne karşı giderek sertleşmektedir. Mücadelenin adeta iki ülke basını arasında geçtiği söylenebilir. Hükümet açıkça anti-Sovyetik bir tutum takınmaya çalışmakta, ancak basındaki uzlaşmaz ifadelerden bu konudaki "basın politikasını" değiştirdiği anlaşılmaktadır. Sovyetlerin Pravda gazetesinin savaş sı-

rasında Türk basınındaki Almancı eğilimleri yayınlaması ve bu eğilimlerin hükümet tarafından desteklendiğini ileri sürmesi basında tepkiyle karşılanmıştır (14). Necmeddin Sadak kesin bir ifade kullanarak şöyle yazmaktadır:

“Bizim anladığımız manada Rusya ile uyuşmak imkansızdır. Vatan topraklarını vermeden, istiklalimizi feda etmeden İngiltere ile ittifakımızı, Amerika ile dostluğumuzu, Birleşmiş Milletler’e inancımızı bozmadan, hülasa Kırgızistan gibi, bir Sovyet ülkesi olmadan Rusya ile anlaşamayız..... Rusya ile anlaşabilirim diyen insanın vatanseverliğinden ben kendi hesabına çok şüphe ediyorum.....” (15)

1945 yılında Sovyet radyosu tarafından Ermenilerin toprak iddiaları ortaya atılmış, Pravda ve İzvestiya gazetelerinde iki Gürcü profesör tarafından “Lazların müslümanlaştırılmış Gürcü ırkından oldukları” yazılmıştır. Bu makalede, “Giresun’a kadar bütün Lazistan, Gümüşhane, Bayburt, Tortum, Oltu, Artvin, Kars, Ardahan Türklerden alınmalıdır” denmektedir. Bu gelişmelere cevap yine Türk basınından gelmiş ve “Nazi metotlarının dirildiği” yazılmıştır (16).

Türkiye ve SSCB arasındaki bu gelişmelerin yanı sıra, Müttefikler arasındaki soğuk savaşın işaretleri de giderek artmıştır. İngiliz ve Amerikan basını Türk-Sovyet ilişkilerindeki gerginliği sürekli gündemde tutmaktadır. Necmeddin Sadak, “Türk-Sovyet münasebetlerindeki soğukluk, Avrupa’da ve Avrupa’nın bu doğu bölgesinde Rusya ile diğer büyük devletler arasındaki anlaşmazlığın sebebi amili değil, bilakis neticesidir” yorumuyla, “Rusya’nın Türkiye’nin bu ülkelerden ayrıldığına kanaat getirdiği gün, Türk-Sovyet münasebetleri dostluğa döner” diye yazmıştır. Sadak, İngiliz ve Amerikan basını eleştirerek “Sovyet Rusya’nın niyetleri hakkında en iyi misali Türkiye teşkil ediyor da, bizim meselemizi unutturmamak mı istiyorlar, yoksa Sovyet Rusya’yı en fazla ilgilendiren davanın bu mu olduğu sanılıyor?” diye sormaktadır (17). Sovyetler Birliği’nin Ankara Sefareti, 7 Ağustos 1946 tarihinde Dışişleri Bakanlığına bir nota vererek, Boğazlar rejiminde ne gibi değişiklikler istediklerini açıkladığında, Türk basınının tepkisi yine sert olmuş ve gelişmeler soğuk savaşla birlikte değerlendirilmiştir. Necmeddin Sadak, bu kez “Dünya Yeni Bir Buhran Karşısında” ve “Boğazlar Dolayısıyla Çarpışan İki Siyaset” başlıkları altında “Türk-Sovyet çarpışması bütün Avrupa’da görülen iki çeşit siyasetin en son belirtisidir” yorumunu yapmıştır (18).

SSCB'nin 7 Ağustos 1946 tarihli notası Türk Hükümeti tarafından 22 Ağustos günü cevaplandırılmıştır. Bu cevaba karşılık, 24 Eylül 1946 tarihinde ikinci bir Sovyet Notası Türk Hükümetine gönderilmiştir. Basın organları, Boğazların ortak savunulması ve Boğazlar Konferansı toplanmadan evvel iki devletin arasında doğrudan görüşmelere karşı çıkararak konuyu Dünya barışı açısından değerlendirmişlerdir. Türk-Sovyet ilişkilerindeki gerginlik, sadece Türkiye'nin sorunu olarak görülmemekte, soğuk savaşın gelişmeleri içinde Türkiye'nin de konu olduğu uluslararası bir sorun olarak değerlendirilmektedir (19). Nitekim, 29-30 Eylül 1946 tarihli gazetelerde İngiltere ve ABD'nin Moskova Hükümetine birer nota göndererek Türkiye ile yalnız görüşülmesine karşı çıktıkları görülmektedir. Türkiye ise, SSCB'ne gönderdiği notasında "meselenin diplomatik sahada münakaşasını sona erdirdiklerini ve bir hakem divanına başvurmayı" etklif etmiştir. Türkiye'nin cevabı basında övgüyle karşılanmıştır (20). Ruslar ise, Türk notası hakkında "Anglo-Saksonların dikte ettirdiği nota", "İngiliz-Amerikan Harcı ile Türk Böreği", "Amerikan lisanının Türkçeye tercümesi bağımsız diplomasının esasını teşkil etmektedir" gibi yorumlar yapmışlardır. Ziyad Ebüzziya'nın cevabı, bu benzetmeleri de kapsamaktadır: "Nükte diye savrulan bu çirkin sözleri insanlık namına bir hicap telakki ettik... Bu cevabımızla Rusya ile yapılmakta olan notlaşma sona ermektedir. Bundan sonra ne olacaktır? Biz kararımızı verdiğimiz için artık orası Rusya'nın bileceği iştir" diye yazmıştır (21). Ebüzziya, Sovyetlerin radyo yayınlarında "Amerika Nerededir? Boğazlar Nerededir? Dolar Diplomasisi ve Dolar Demokrasisi..." gibi yayınlar yaptıklarını belirtmektedir.

Sovyetler Birliği'nin talepleri Türk basınında Müttefikler arasında yapılan her konferansta yeniden gündeme gelmiş, Batılı ülkelerin Türkiye ile her türlü yakınlaşması ise, üzerinde önemle durularak yansıtılmıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında Türkiye'ye gelip giden Amerikan heyetlerinin Sovyetler Birliğine karşı demeçleri de Türk basınında önemle verilmiştir. Bu demeçlere örnek olarak, 1947 yılının Nisan ayında Türkiye'ye gelen bir Amerikan heyetinin başkanı senatör Berkley'in "Rus genişlemesine bir son vermek zamanı gelmiş, hatta geçmiştir" şeklindeki demeci ve yine 22 Ağustos 1947 tarihinde Ankara'ya gelen ABD Mali Heyeti Başkanı'nın "yapabileceğimiz şey, Türkiye'yi ve Dünyayı komünist grubunun sürüklemek istediği yolun dışında bırakmaktır" şeklindeki demeci gösterilebilir (22). Bu demeçler artık netleşmiş bir politikayı göstermektedir.

Hüseyin Cahit Yalçın'ın şu sözleri de, soğuk savaşın başlangıcında Sovyetler Birliğine karşı basındaki tepkinin bir göstergesidir. Yalçın, "yakında bir gün medeniyet ve insanlığın kahredici yumruğunun Bolşeviklerin başına ineceğini ve dünya tarihinin kaydetmediği bu zalimlerden ve vahşilerden kurtulacağını" yazmıştır (23).

Türk basınındaki bu tutum, 1947 sonbaharında BM Genel Kurulunda Rus delegesi Vişinski tarafından şikayet edilmiştir. Vişinski, Amerika, Türkiye ve Yunanistan gibi bazı ülkelerde basının üçüncü dünya harbini teşvik edecek şekilde yayın yaptığını belirtmiştir. Hüseyin Cahit Yalçın'ın bu şikayet üzerine tepkisi ise şöyledir:

"Vişinski tarafından şikayet edilmeyi Türkiye ve bilhassa Türk matbuatı şeref bilir... Türk matbuatı ancak Sovyetlerin yüzünden riyakarlık maskesi düştükten sonradır ki, Bolşevik tehlikesi hakkında dünyanın dikkatini celbetmeye kalkmıştır. Türk matbuatı vatani müdafaa vazifesinden başka bir şey yapmıyor..." (24)

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda geçen bu olay, diğer Türk gazetelerinde de ele alınmış ve Başmurahtas Selim Sarper'in Genel Kurulda verdiği cevap hafif bulunarak eleştirilmiştir. Cumhuriyet gazetesinde SSCB'nin istilacı siyaseti hatırlatılarak, "Sovyet Rusya'nın harpçi ve küçük milletlerin istiklallerine ve demokrasiye düşman olduğunu vakalarla ispat ediyoruz" denilmektedir. Ziyad Ebüzziya'da Sarper'i eleştirerek, "milli haysiyetimize vaki tecavüzleri karşılamakta daha sarih olmamız ve daha gür konuşmamız şarttır" diye yazmıştır (25).

Türkiye, Batı ile yakınlaştıkça SSCB ile uzaklaşmış, Hükümet tarafından SSCB'ne karşı dile getirilemeyen görüşler basın tarafından dile getirilmiştir. Sovyet basınının ve radyosunun Türkiye aleyhindeki yayınlarının basında yer alması, kamuoyu üzerinde etkisini göstermiş, çeşitli yörelerde mitingler düzenlenmiş, bu mitingler haber olarak gazetelerde yer almıştır. Bu mitinglerde önce istiklal marşının söylendiği, daha sonra da komünizme karşı nefret hislerinin ifade edildiği konuşmaların yapıldığı belirtilmektedir (26).

1950 yılı başında Cumhuriyet gazetesinde yer alan bir haberde Türkiye'nin ABD Büyükelçisi George Wordsworth'un verdiği demeçte, "Türkiye ve Ortadoğu'nun güvenliğinin Türkler soğuk harbe dayandıkça emniyette olduğu" belirtilmektedir (27).

C. SONUÇ :

ekonomik ve askeri alanda Batı ile giderek artan yakınlaşmalar olmuştur. 12 Temmuz 1947 tarihinde Türkiye ile ABD arasında imzalanan yardım anlaşmasıyla ABD Başkanının adıyla anılan Truman Doktrini'nin Türkiye'ye ilişkin askeri boyutu sonuçlanmış, 4 Temmuz 1948 tarihinde imzalanan bir antlaşma ile de Marshall Planı çerçevesinde ekonomik boyutu gerçekleşmiştir. Basın organlarının çeşitli nedenlerle gidip gelen heyetlere büyük ilgi göstererek övgüyle söz ettikleri görülmektedir. Türk Hükümeti'nin bu dönemde SSCB ve ABD ile İngiltere'ye karşı izlediği politika, genel olarak İstanbul basını diye adlandırabileceğimiz Türkiye çapında dağıtımı yapılan bütün gazeteler tarafından desteklenmiş, eleştirel bakan gazeteler hoş karşılanmamıştır. Bunun en iyi örneği ise, SSCB yanlısı bir politika izlediği gerekçesiyle 4 Aralık 1945 tarihinde Tan gazetesinin tahrip edilmesi ve yayınının durdurulmasıdır. Matbaası yerle bir edilen ve Sabiha ve Zekeriya Sertel'in gazetecilik hayatlarının sona ermesine neden olan bu olay o günlerin basınında övgüyle karşılanmıştır (28).

II. Dünya Savaşı sonrasındaki bu gelişmeler, Türkiye'nin savaş sonrasında uluslararası düzende alacağı yeri de belirlemiştir.

NOTLAR

- (1) Falih Rifkî Atay, **Ulus**, 1 Ocak 1945.
- (2) **Ayın Tarihi**, Şubat 1945, Sayı: 135, s. 38-39.
- (3) Falih Rifkî Atay, "Beklediğimiz Mükafat", **Ulus**, 5 Mart 1945
- (4) Etem İzzet Benice, **Son Telgraf**, 15 Şubat 1945
- (5) Etem İzzet Benice, "Atatürk ve Dünya", **Son Telgraf**, 8 Mayıs 1945.
- (6) "Franco'nun Feryadı" **Yeni Sabah**, 6 Nisan 1945
- (7) Bkz.: **Gazeteler**, 20 Mart 1945, **Yeni Sabah**, 8 Nisan 1945, **Tanin**, 14 Nisan 1945
- (8) **Cumhuriyet**, 9 Nisan 1945
- (9) İzvestiya Gazetesi'nin 20 Mart 1945 tarihli nüstasından akt.: **Ulus**, 23 Mart 1945
- (10) Metin Toker, **Türkiye Üzerinde 1945 Kabusu**, 2. Baskı, Ankara: Akis Yay., 1971, s. 9-10.
- (11) "Rus Davası" **Vatan**, 8-11 Temmuz 1945
- (12) "Zincirlerini Koparan İhtiraslar", **Tanin**, 30 Haziran 1945
- (13) Ahmet Emin Yalman, "Amerikan Notası Etrafında", **Vatan**, 4 Kasım 1945, Hüseyin Cahit Yalçın, "Boğazlar Meslesinde Biraz Aydınlık", **Tanin**, 6 Kasım 1945.
- (14) Asım Us, "Pravda'ya Cevap", **Vakit**, 27 Eylül 1945, "Pravda'nın Hezeyanları", **Tasvir**, 28 Eylül 1945
- (15) "Türk-Sovyet Münasebetleri", **Akşam**, 14 Temmuz 1946

- (16) Hüseyin Cahit Yalçın, "Ermeni Meselesi", **Tanin**, 25 Aralık 1945, Peyami Safa, "Sovyet Nazileri", **Tasvir**, 22 Aralık 1945, Nadir Nadi, "O Metod Bize Sökmez", **Cumhuriyet**, 23 Aralık 1945
- (17) "Türkiye - Sovyet Gerginliği Bir Sebep midir, Yoksa Netice mi?", **Akşam**, 2 Şubat 1946
- (18) **Akşam**, 14, 26 Ağustos 1946
- (19) "İngiltere ve Birleşik Ameerika'ya Düşen Vazife", **Tanin**, 1 Ekim 1946
- (20) Bkz.: **Gazeteler**, 21-22 Ekim 1946
- (21) **Tasvir**, 22 Ekim 1946
- (22) **Cumhuriyet**, 13 Nisan - 22 Ağustos 1947
- (23) "Ruslara Karşı Amerika Uyanmıştır", **Tanin**, 3 Kasım 1947
- (24) "Birleşmiş Milletler Kurulunda Mücadele", **Tanin**, 24 Ekim 1947
- (25) "Başmuraahhasımızın Söylemediklerini Biz Söylüyoruz", **Cumhuriyet**, 24 Eylül 1947, "Daha Gür Konuşmalıyız", **Tasvir**, 24 Eylül 1947
- (26) Bkz.: **Gazeteler**, 1, 11, 17, 25 Ocak 1948
- (27) **Cumhuriyet**, 4 Ocak 1950
- (28) Bkz.: Hüseyin Cahit Yalçın, "Nümayiş Hadisesi", **Tanin**, 8 Aralık 1945, Cihad Baban, "Hazır Ol Cenge İster İsen Sulhü Salah", **Tasvir**, 22 Aralık 1945

FAYDALANILAN KAYNAKLAR

- ATAY, Falih Rifki; **Ulus**, 1 Ocak 1945.
———; "Beklediğimiz Mükafat", **Ulus**, 5 Mart 1945.
- BABAN, Cihad; "Hazır Ol Cenge İster İsen Sulhu Solak", **Tasvir**, 22 Aralık 1945.
- BENİCE, Etem İzzet; **Son Telgraf**, 15 Şubat 1945.
———; "Atatürk ve Dünya", **Son Telgraf**, 8 Mayıs 1945.
- NADİ, Nadir; "O Metod Bizde Sökmez", **Cumhuriyet** 23 Aralık 1945.
- SAFA, Peyami; "Sovyet Nazileri", **Tasvir**, 22 Aralık 1945.
- TOKER, Metin; **Türkiye Üzerinde 1945 Kabusu**, 2. Baskı, Akis Yayınları, Ankara, 1971.
- US, Asım; "Pravda'ya Cevap", **Vakit**, 27 Eylül 1945.
———; "Pravda'nın Hezeyanarı", **Tasvir**, 28 Eylül 1945.
- YALÇIN, Hüseyin Cahit; "Ermeni Meselesi", **Tanin**, 25 Aralık 1945.
———; "Boğazlar Meselesinde Biraz Aydınlik", **Tanin** 6 Kasım 1945.
———; "Nümayiş Hadisesi", **Tanin**, 8 Aralık 1945.
- YALMAN, Ahmet Emin; "Amerikan Notası Etrafında", **Vatan** 4 Kasım 1945.

GAZETELER

- (1) **Ayın Tarihi**, Şubat 1945, Sayı: 135
- (2) "Franco'nun Feryadı", **Yeni Sabah**, 6 Nisan 1945.
- (3) **Cumhuriyet**, 9 Nisan 1945.
- (4) "Rus Davası", **Vatan**, 8 - 11 Temmuz 1945.
- (5) "Zincirlerini Koparan İhtiraslar", **Tanin**, 30 Haziran 1945.
- (6) "Türk - Sovyet Münasebetleri", **Akşam**, 14 Temmuz 1945.
- (7) "Türkiye - Sovyet Gerginliği Bir Sebep midir, Yoksa Netice mi?", **Akşam**, 2 Şubat 1946.
- (8) **Akşam**, 14 - 26 Ağustos 1946.
- (9) "İngiltere ve Birleşik Amerika'ya Düşen Vazife", **Tanin**, 1 Ekim 1946.
- (10) **Tasvir**, 22 Ekim 1946.
- (11) **Cumhuriyet**, 13 Nisan - 22 Ağustos 1947.
- (12) "Ruslara Karşı Amerkia Uyanmıştır", **Tanin**, 3 Kasım 1947.
- (13) "Birleşmiş Milletler Kurulunda Mücadele", **Tanin**, 24 Ekim 1947.
- (14) "Başmuraahhasımızın Söylemediklerini Biz Söylüyoruz", **Cumhuriyet**, 24 Eylül 1947.
- (15) "Daha Gür Konuşmalıyız", **Tasvir**, 24 Eylül 1947.
- (16) **Cumhuriyet**, 4 Ocak 1950.